

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

ULUSLARARASI **11. KAMU YÖNETİMİ** **SEMPOZYUMU**

28-29-30 Eylül 2017 / ELAZIĞ-TÜRKİYE

BİLDİRİ KİTABI

**“ULUSLARARASI GÖÇ VE MÜLTECİ SORUNUNUN
ÇÖZÜMÜNDE KAMU YÖNETİMİNİN ROLÜ”**

kaysem11
KAMU YÖNETİMİ SEMPOZYUMU

Editör

Prof. Dr. Ahmet YATKIN

ELAZIĞ 2017

11. KAMU YÖNETİMİ SEMPOZYUMU
KAYSEM 11

ULUSLARARASI GÖÇ VE MÜLTECİ
SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNDE KAMU
YÖNETİMİNİN ROLÜ

28-30 Eylül 2017

ELAZIĞ

EDİTÖR

Prof. Dr. Ahmet YATKIN

ISBN: 978-605-67575-8-7

KAYSEM 11, 28-30 Eylül 2017
Fırat Üniversitesi, Atatürk Kültür Merkezi, ELAZIĞ

ISBN: 978-605-67575-8-7

KAYSEM OLAĞAN KURULU

- Prof. Dr. Eyyüp Günay İSBİR (Aydın Üniversitesi)
 Prof. Dr. Muhittin ACAR (Hacettepe Üniversitesi)
 Prof. Dr. Onur Ender ASLAN (TODAİE)
 Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Medeniyet Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ahmet Hamdi AYDIN (Sütçü İmam Üniversitesi)
 Prof. Dr. Bekir PARLAK (Uludağ Üniversitesi)
 Prof. Dr. Burhan AYKAÇ (Gelişim Üniversitesi)
 Prof. Dr. Veysel K. BİLGİÇ (Kırıkkale Üniversitesi)
 Prof. Dr. Kamil Ufuk BİLGİN (TODAİE)
 Prof. Dr. Recep BOZLAĞAN (Marmara Üniversitesi)
 Prof. Dr. Yakup BULUT (Mustafa Kemal Üniversitesi)
 Prof. Dr. Bayram COŞKUN (Alparslan Üniversitesi)
 Prof. Dr. Berkan DEMİRAL (Trakya Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ahmet Alpay DİKMEN (Ankara Üniversitesi)
 Prof. Dr. Musa EKEN (Sakarya Üniversitesi)
 Prof. Dr. Veysel EREN (Mustafa Kemal Üniversitesi)
 Prof. Dr. Bilal ERYILMAZ (Medeniyet Üniversitesi)
 Prof. Dr. Fatma Neval GENÇ (Adnan Menderes Üniversitesi)
 Prof. Dr. Kemal GÖRMEZ (Gazi Üniversitesi)
 Prof. Dr. Korel GÖYMEN (Sabancı Üniversitesi)
 Prof. Dr. Zerrin Toprak KARAMAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Prof. Dr. Selma KARATEPE (İnönü Üniversitesi)
 Prof. Dr. Hikmet KAVRUK (Gazi Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ali KAYA (Erciyes Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ruşen KELEŞ (Ankara Üniversitesi)
 Prof. Dr. Önder KUTLU (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
 Prof. Dr. Doğan Nadi LEBLEBİCİ (Hacettepe Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ayşegül MENGİ (Ankara Üniversitesi)
 Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN (Hacettepe Üniversitesi)
 Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR (Pamukkale Üniversitesi)
 Prof. Dr. Namık Kemal ÖZTÜRK (Muğla Üniversitesi)
 Prof. Dr. Nail ÖZTAŞ (Gazi Üniversitesi)
 Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN (Aksaray Üniversitesi)
 Prof. Dr. Turgay UZUN (Muğla Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ahmet YATKIN (Fırat Üniversitesi)
 Prof. Dr. Abdullah YILMAZ (Anadolu Üniversitesi)

SEMPOZYUM BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Alexander Dawoudy, US, The Association for Public Policy and Administration (AMEPPA)
- Prof. Dr. Jale TOSUN (Universty of Heidelberg Germany)
- Prof. Dr. Constantin Marius Profiroiu, RO, (Bucharest Universty)
- Prof. Dr. Emil Turc, FR, (Marseille Universty)
- Prof. Dr. Geert Bouckeaert BE, (Leuven University)
- Prof. Dr. Harald Torsteinsen NO, (Harstad University)
- Prof. Dr. Hilde Bjorna NO, (Tromso Universty)
- Prof. Dr. Miguel Angelo Rodrigues PT,(Minho Universty)
- Prof. Dr. Helmut Wollman DE,(Berlin)
- Prof. Dr. Aliikram ABDULLAYEV (Azərbaycan Devlet idarecilik Akademisi)
- Prof. Dr. Sabine Kahlmann (University of Postdam)
- Prof. Dr. Riccardo Mussari (Universty of Siena)
- Prof. Dr. Geert Bouckaert KU (Leuven), Public Management Institute
- Prof. Dr. Carmen Navarro ES (Madrid)
- Prof. Dr. Angel Iglesias ES (Madrid)
- Prof. Dr. Gerard Marcou FR (Paris)
- Prof. Dr. Stefania Profeti ITA (Milan)
- Prof. Dr. Zaneta Ozolina (Letonia Univesity)
- Prof. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK (İnönü Üniversitesi)
- Prof. Dr. Muhittin ACAR (Hacettepe Üniversitesi)
- Prof. Dr. Adalet ALADA (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Nesrin ALGAN (Ankara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Asuman Altay(Dokuz Eylül Üniversitesi)
- Prof. Dr. Zeynep Arıkan(Dokuz Eylül Üniversitesi)
- Prof. Dr. Onur Ender ASLAN (TODAİE)
- Prof. Dr. Zahir KIZMAZ (Fırat Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ömer AYTAÇ (Fırat Üniversitesi)
- Prof. Dr. Bekir PARLAK (Uludağ Üniversitesi)
- Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Medeniyet Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ayşe AYATA (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ahmet Hamdi AYDIN (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi)
- Prof. Dr. Halil İbrahim AYDINLI (Sakarya Üniversitesi)
- Prof. Dr. Burhan AYKAÇ (Gelişim Üniversitesi)
- Prof. Dr. Kamil Ufuk BİLGİN (TODAİE)
- Prof. Dr. Recep BOZLAĞAN (Marmara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Sevim BUDAK (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Yakup BULUT (Mustafa Kemal Üniversitesi)
- Prof. Dr. Bülent CİHANGİR (Dokuz Eylül Üniversitesi)
- Prof. Dr. Bayram COŞKUN (Muğla Üniversitesi)
- Prof. Dr. Halis ÇETİN (Cumhuriyet Üniversitesi)
- Prof. Dr. Alev ÇINAR (Bilkent Üniversitesi)
- Prof. Dr. Berkan DEMİRAL (Trakya Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ahmet Alpay DİKMEN (Ankara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Musa EKEN (Sakarya Üniversitesi)
- Prof. Dr. Tevfik ERDEM (Gazi Üniversitesi)
- Prof. Dr. Veysel EREN (Mustafa Kemal Üniversitesi)
- Prof. Dr. Bilal ERYILMAZ (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Erol ESEN (Akdeniz Üniversitesi)
 Prof. Dr. Orhan GÖKÇE (Selçuk Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ayşe Filibeli (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Prof. Dr. Fatma Neval GENÇ Adnan Menderes Üniversitesi- (Nazilli İİBF)
 Prof. Dr. Ömer Faruk GENÇKAYA (Marmara Üniversitesi-Fransızca Kamu Yönetimi)
 Prof. Dr. Cevat GERAY (Ankara Üniversitesi)
 Prof. Dr. Kemal GÖRMEZ (Gazi Üniversitesi)
 Prof. Dr. Korel GÖYMEN (Sabancı Üniversitesi)
 Prof. Dr. Hüseyin GÜL (Süleyman Demirel Üniversitesi)
 Prof. Dr. Atilla GÜNEY (Mersin Üniversitesi)
 Prof. Dr. Eyyüp Günay İSBİR (Aydın Üniversitesi)
 Prof. Dr. Zerrin Toprak KARAMAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Prof. Dr. Selma KARATEPE (İnönü Üniversitesi)
 Prof. Dr. Şükrü KARATEPE (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
 Prof. Dr. Hikmet KAVRUK (Gazi Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ali KAYA (Nuh Naci Yazgan Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ruşen KELEŞ (Ankara Üniversitesi)
 Prof. Dr. Esra G. Dardağan KİBAR (Ankara Üniversitesi)
 Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ (Türk-Alman Üniversitesi)
 Prof. Dr. Önder KUTLU (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
 Prof. Dr. Doğan Nadi LEBLEBİCİ (Hacettepe Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ayşegül MENGİ (Ankara Üniversitesi)
 Prof. Dr. Aysen Müezzinoğlu (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ensar NİŞANCI (Namık Kemal Üniversitesi)
 Prof. Dr. MURAT OKÇU (Süleyman Demirel Üniversitesi)
 Prof. Dr. Gökhan ORHAN (Balıkesir Üniversitesi Bandırma İİBF)
 Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN (Hacettepe Üniversitesi)
 Prof. Dr. Hüseyin ÖZGÜR (Pamukkale Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ömür N. T. ÖZMEN (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Prof. Dr. Nail ÖZTAŞ (Gazi Üniversitesi)
 Prof. Dr. Meral S. ÖZTOPRAK (Yeditepe Üniversitesi)
 Prof. Dr. Oğuz SANCAKDAR (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Prof. Dr. Fikret SÖNMEZ (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN (Aksaray Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ramazan ŞENGÜL (Kocaeli Üniversitesi)
 Prof. Dr. Şaban SİTEMBÖLÜKBAŞI (Süleyman Demirel Üniversitesi)
 Prof. Dr. Şule TOKTAŞ (Kadir Has Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ali Vahit TURHAN (Beykent Üniversitesi)
 Prof. Dr. Yaşar UYSAL (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Prof. Dr. Turgay UZUN (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
 Prof. Dr. İstiklal Yaşar VURAL (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ahmet YATKIN (Fırat Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ahmet GÜRBÜZ (Bingöl Üniversitesi)
 Prof. Dr. Abdullah YILMAZ (Anadolu Üniversitesi)
 Prof. Dr. Elif YÜCETÜRK (Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
 Prof. Dr. Gencay ŞAYLAN (Lefke Avrupa Üniversitesi)
 Prof. Dr. Abdullah ÇELİK (Harran Üniversitesi)
 Prof. Dr. Murat KAYIKÇI (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
 Prof. Dr. Şaban TANIYICI (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

- Prof. Dr. Gonca Bayraktar DURGUN (Gazi Üniversitesi)
 Prof. Dr. Tuncer ASUNAKUTLU (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ali ŞAHİN (Selçuk Üniversitesi)
 Prof. Dr. Ali ACAR (Selçuk Üniversitesi)
 Prof. Dr. Gülise GÖKÇE (Selçuk Üniversitesi)
 Doç. Dr. Fulya AKYILDIZ (Uşak Üniversitesi)
 Doç. Dr. Murat AKTAŞ (Muş Alpaslan Üniversitesi)
 Doç. Dr. Derya ALTUNBAŞ (Ardahan Üniversitesi)
 Doç. Dr. Erbay ARIKBOĞA (Marmara Üniversitesi)
 Doç. Dr. Seyfettin ASLAN (Dicle Üniversitesi)
 Doç. Dr. Ali AYATA (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)
 Doç. Dr. Mahmut BOZAN (Bartın Üniversitesi)
 Doç. Dr. ÇİĞDEM BOZ (Gaziantep Üniversitesi)
 Doç. Dr. Ali BÜYÜKASLAN (İstanbul Medipol Üniversitesi)
 Doç. Dr. Özlem ÇAKIR (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Doç. Dr. Hasan Hüseyin ÇALI (Bayburt Üniversitesi)
 Doç. Dr. Mustafa DEMİRCİ (Erciyes Üniversitesi)
 Doç. Dr. Atilla DOĞAN (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
 Doç. Dr. Turan EROL (Kastamonu Üniversitesi)
 Doç. Dr. Cemal FEDAİ (Kırıkkale Üniversitesi)
 Doç. Dr. Azize Serap TUNÇER (Ahi Evran Üniversitesi)
 Doç. Dr. Mustafa FİŞNE (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
 Doç. Dr. Mustafa GÖRÜN (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF)
 Doç. Dr. Mehmet Güneş (Ufuk Üniversitesi)
 Doç. Dr. Ferit İZCİ (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
 Doç. Dr. İlkin S. KAYA (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Doç. Dr. Ahmet ÖZALP (Hitit Üniversitesi)
 Doç. Dr. Yunus Emre ÖZER (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Doç. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ (Gaziosmanpaşa Üniversitesi)
 Doç. Dr. Murat ÖZKALELİ (Harran Üniversitesi)
 Doç. Dr. Özcan SEZER (Bülent Ecevit Üniversitesi)
 Doç. Dr. Emre TOROS (Atılım Üniversitesi)
 Doç. Dr. Fırat YALDIZ (Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı)
 Doç. Dr. Ferruh TUZCUOĞLU (Sakarya Üniversitesi)
 Doç. Dr. Ahmet Tolga TÜRKER (İstanbul Arel Üniversitesi)
 Doç. Dr. Çiğdem ÜSTÜN (İzmir Ekonomi Üniversitesi)
 Doç. Dr. Nail YILMAZ (Marmara Üniversitesi)
 Doç. Dr. İbrahim Güray YONTAR (Dokuz Eylül Üniversitesi)
 Doç. Dr. Erkan Turan DEMİREL (Fırat Üniversitesi)
 Doç. Dr. Burcu ÖZCAN (Fırat Üniversitesi)
 Doç. Dr. Kürşat ÇELİK (Fırat Üniversitesi)
 Doç. Dr. Rıfat BİLGİN (Fırat Üniversitesi)
 Doç. Dr. Serap PARLAR KILIÇ (Fırat Üniversitesi)

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Kutbeddin DEMİRDAĞ, FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ
(SEMPOZYUM ONURSAL BAŞKANI)

Prof. Dr. Ahmet YATKIN (SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU BAŞKANI)

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

Prof. Dr. Mehtap YEŞİLORMAN

Yrd. Doç. Dr. Murat AYGEN

Yrd. Doç. Dr. İlke Bezen TOZKOPARAN

Yrd. Doç. Dr. Aslı ARSLAN

Yrd. Doç. Dr. Firdevs KOÇ

Yrd. Doç. Dr. Onur YERLİKAYA ŞAŞMAZ

Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN

Dr. Yunus GÜLCÜ

Dr. Emrah Hanifi FIRAT

Arş. Gör. Ertuğrul Buğra ORHAN

Arş. Gör. Erkan GÜLTER

Arş. Gör. Nihal ASLAN

Arş. Gör. Hatice Gökçe DEMİREL

Arş. Gör. Esmâ GÜLTEKİN

Arş. Gör. Elçin KARAŞ AYDIN

Arş. Gör. Şebnem TAŞ

Arş. Gör. Ahmet KÖSTEKÇİ

Arş. Gör. Emre BULUT

Arş. Gör. Hifzullah KUTUM

Arş. Gör. Hakan ALTUNAY

Arş. Gör. Ahmet Melih AŞAN

Arş. Gör. Ümran CİHAN

Arş. Gör. Nilgün KAHRAMAN

Arş. Gör. Haluk YAMAN

Arş. Gör. Taner ALGAN

Arş. Gör. Muhammet Mesut TURAN

Prog. Celal İNCİR

DİZGİ VE YAYINA HAZIRLIK: Arş. Gör. Emre BULUT

KAPAK VE İÇ KAPAK TASARIM: Yrd.Doç.Dr. Tamer KAVURAN

- **KAYSEM 11, SOBİAD (Sosyal Bilimler Atf Dizini) veri tabanı tarafından indekslenmektedir.**

- **Sempozyum Bildirileri e-kitabında yer alan bildirimlere ilişkin sorumluluk yazarların kendilerine aittir.**

- **Bildirilerden kaynak gösterilerek yararlanılabilir.**

SURİYELİ GÖÇMENLER VE YERLİ HALK ARASINDA OLASI ÇATIŞMA DİNAMİKLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA: HATAY İLİ ÖRNEĞİ

Zahir KIZMAZ, Hayriye DÖNER.....2165

GÖÇ VE SUÇ ARASINDA BİR İLİŞKİ VAR MI?: SOSYO-KRİMİNOLOJİK BİR BAKIŞ

Zahir KIZMAZ.....2182

DEĞİŞEN GÜVENLİK KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE GÖÇ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

İlke Bezen TOZKOPARAN2196

TÜRKİYE'DE GÖÇ YÖNETİMİNİN SORUNLARI

Ahsen SAÇLI.....2210

DIŞ GÖÇLER ve ÇEVRE KİRLİLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Abdulmenaf AKYILDIZ, Ömer Faruk ALTUNÇ, Kübra KARAKUŞ.....2228

DENİZ YOLUYLA GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞININ ÖNLENMESİNDE DEVLETİN YETKİSİ

Berat Lale AKKUTAY2238

TÜRKİYE TOPLUMUNUN SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK GÜVENLİK ALGISI

Dilek CANYURT2253

SURİYELİ SIĞINMACILARA UYGULANACAK KENTE UYUM POLİTİKALARININ KENTSEL GÜVENLİĞE ETKİSİ

Hülya SAĞLAM.....2268

ENVIRONMENTAL MIGRATION, A GLOBAL CHALLENGE: A STUDY OF SELECTED CASES

Nimet ÖZBEK, Md. Moynul AHSAN, Nusrat Jahan NABILA.....2284

AFETLERİN OLUŞTURDUĞU SOSYAL HASARLAR VE ULUSLARARASI GÖÇE ETKİSİ

Ali EKŞİ, Yunus Emre ÖZER2298

TÜRKİYE'DE GÖÇMEN SORUNLARI VE İL GÖÇ İDARELERİNİN ETKİNLİĞİ: TRABZON ÖRNEĞİ

Ayşenur GÖNÜLAÇAN, Çağrı D. ÇOLAK2316

ULUSLARARASI GÖÇ VE MÜLTECİ SORUNUNA EŞİTLİKSİZ YAKLAŞIMLAR

Mahmut BOZAN2332

KÜRESEL GÖÇMEN İŞÇİLER VE GÜVENCESİZLİK

Mevlüt YILMAZ.....2353

TÜRKİYE'DE GÖÇMEN SORUNLARI VE İL GÖÇ İDARELERİNİN ETKİNLİĞİ: TRABZON ÖRNEĞİ

Ayşenur GÖNÜLAÇAN*
Çağrı D. ÇOLAK**

ÖZET

Son otuz yılda Türkiye’de göç olgusuna ilişkin yaşanan gelişmeler, göç iş ve işlemlerinin yürütülmesi amacıyla müstakil bir teşkilatın kurulmasını zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk sonucunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve ona bağlı taşra teşkilatları (il göç idareleri) kurulmuştur. Çalışmanın amacı, Türkiye’de göç olgusuna ilişkin sorunları ortaya koymak ve il göç idarelerinin bu sorunların çözümündeki yeterlilik düzeylerini Trabzon ili özelinde tespit etmektir. Bu amaçla Trabzon ilinde yaşayan yirmi bir göçmenle derinlemesine mülakat yöntemiyle görüşme yapılmıştır. Görüşmelerden göçmenlerin genel olarak il göç idaresinden memnun oldukları sonucu çıkmıştır. Ancak bununla birlikte birtakım hizmetlerde aksamaların yaşandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, İl Göç İdaresi.

THE PROBLEMS OF IMMIGRANTS IN TURKEY AND EFFECTIVENESS OF PROVINCIAL MIGRATION MANAGERMENTS: THE EXAMPLE OF TRABZON

ABSTRACT

In the last thirty years, developments related to migration fact in Turkey have obliged to establish an independent organization for carrying out works and procedures of migration. As a result of this obligation, the Directorate General of Migration Management and its provincial organizations (provincial migration managements) were established. The aim of the study is to reveal the problems of immigration in Turkey and to determine the adequacy levels of the provincial immigration managements in the solution of these problems in the province of Trabzon. To that end, an in-depth interview was executed with twenty one immigrants living in Trabzon. The outcome of the interviews is that the immigrants are generally satisfied with the provincial immigration management. However, it has been determined disruptions in some services.

Keywords: Migration, Immigrant, Provincial Migration Management.

* Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Türkiye, aysenurgonulacan@ktu.edu.tr

** Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Türkiye, cagricolak61@ktu.edu.tr

Giriş

Tarihinin her döneminde Türkiye, çeşitli nedenlerden ötürü göç alan bir ülke olmuştur. İlk dönem göçlerinin en belirgin özelliği, genellikle Türk kökenli veya Türk kimliğine kolay uyum sağlayacak kitleler tarafından gerçekleştirilmeleridir. Ancak son yıllarda, bu kitlenin heterojenleştiğine tanık olunmaktadır. Başka bir deyişle, Türkiye, artık etnik kökeni ve göç nedeni önceki göçmen kitlesine göre farklılık arz eden ve daha çok “yabancı” olarak nitelendirilen göçmen gruplara ev sahipliği yapmaktadır.

Yeni tanışılan bu olguya yönelik politika üretme ihtiyacı, Türkiye’de göç konusunda bazı kurumsal reformlara yol açmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) ve taşra birimi olarak il göç idareleri, göç konusunda daha etkin politikaların üretilmesi ve uygulanabilmesi amacıyla bu bağlamda değerlendirilecek kurumlardır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, Türkiye’de göç olgusuna ilişkin sorunları ortaya koymak ve il göç idarelerinin bu sorunların çözümündeki yeterlilik düzeylerini Trabzon ili özelinde tespit etmektir. Bu amaçla Trabzon ilinde yaşayan yirmi bir göçmenle, derinlemesine mülakat yöntemi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.¹ Görüşmecilere göç olgusu ve kurum performansına ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde Türkiye’de göç ve göçmen olgusuna, ardından Türkiye’nin göç alan ülke konumuna gelmesine değinilmiştir. Üçüncü bölümde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve il göç idarelerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde ise alan araştırması bulguları analiz edilmiştir.

1. Kavramsal Çerçeve: Türkiye’de Göç ve Göçmen

Türk dil kurumu “göç”ün tanımını; “ekonomik, toplumsal, politik nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak yapmıştır. Göç, çok boyutlu bir kavram olmakla birlikte, nedenlerine göre kategorize edilebilmektedir. Gönüllü-zorunlu, iç-dış, ekonomik-politik, sürekli-geçici göç vb. kategoriler bu bağlamda değerlendirilebilir (İçduygu vd., 1998, s. 216).

Göç tanımının uluslararası literatürde de belirli olgular üzerinden yapıldığı görülmektedir (Sinha, 2005, s. 404). Trewarta (1969, s. 136), göçün çeşitli anlamlarının olduğunu, sürekli ikamet etmeye, insan iradesine ve değişimle ilişkili olduğuna vurgu yapmıştır. Clarke (1965, s. 123), göçü birçok kişinin maddi imkânlarının değişmesini içeren bir hareket olarak değerlendirmiştir. Demko ve diğerleri (1970, s. 286)’ne göre ise göç tanımları, genellikle ikamet, iş yolculuğu, sınırların değişmesi gibi ölçütler üzerine kuruludur.

Göçün son dönemlerde en sık görülen ve çalışmanın temelini oluşturan türü olan zorunlu göç; savaş, terör, toplum baskısı vb. nedenlerle daha güvenli bir yere yapılan, ani ve plansız göçlerdir. Genelde kitlesel olarak yapılan zorunlu göçün

¹ Araştırmanın ortaya çıkarılmasında desteğini esirgemeyen Trabzon İl Göç İdaresi Müdürü Ramazan LATİFOĞLU, il göç uzman yardımcıları Samet KAMBER, Oya KÖROĞLU ve Mehmet Akif POLAT’a teşekkür ederiz.

kaynağında politik ve askeri birtakım olaylar yer almaktadır. Daha açık bir ifadeyle, zorunlu göç, genel olarak savaşlardan, iç karışıklıklardan kaynaklanan; özelde “terör” olgusuyla yakından ilgili olan ve bazen de siyasi gelişmeler, antlaşmalar sonucunda gelişen çeşitlenmelerle kendisini göstermektedir (Taşçı, 2009, s. 186).

Zorunlu ve kitlesel göçlerin en dramatiği olan mültecilik; açlık, kuraklık gibi doğal afetlerin yanı sıra özellikle de uzun ve etkili savaşların varlığı nedeniyle geniş coğrafyalarda büyük nüfusların yer değiştirmesiyle etkili olan bir süreçtir. İlk etapta geçici, sonrasında ise kalıcı bir statüyle gelenler, hem göç edenler hem de karşılayanlar açısından oldukça önemli sorunlar barındırabilmektedir (Nerse ve Türk, 2016, s. 174).

Simon (2010, 42-4)’a göre zorunlu göçmenler mekân, göç etme nedeni ve zaman ölçütlerine göre üç gruba ayrılmaktadır. Mekâna göre sınıflandırmalarda, ülke sınırını geçenler “mülteci”, “sığınmacı”, “uluslararası göçmenler” gibi terimlerle ifade edilirken; ülke sınırları içinde kalanlar ise, “ülke içinde yerinden edilmiş kişiler”, “ülke içi göçmenler” olarak tanımlanmaktadır. Nedene göre yapılan sınıflandırmalarda ise, iltica için başvurdukları ülkede mülteci olarak kabul edilmeleri önemlidir (Hazan, 2012, s.185).

Göç ilişkin terimlere bakıldığında bir kavram kargaşasının olduğu görülmektedir. “Mülteci” kavramı, 1951 Birleşmiş Milletler Mülteci Sözleşmesinde;

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen veya bir tabiiyeti olmayıp bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” olarak tanımlanmaktadır (www.goc.gov.tr).”

Türkiye bu sözleşmeye taraf olmuş ancak coğrafi çekinceleri nedeniyle kısıtlama koymuştur. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 61. maddesinde yer alan mülteci tanımında, sözleşmedeki tanımın önüne “Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle...” kalıbının getirildiği görülmektedir. Yani Türkiye, Doğu ülkelerinden gelenleri mülteci kapsamına girseler bile, mülteci olarak tanımlanmamış, bu kişileri üçüncü ülkelere yerleşene kadar “misafir-sığınmacı” olarak kabul etmiştir. Nitekim son yıllarda Türkiye’nin çevre ülkelerinde meydana gelen pek çok olay, bu konudaki çekincesini haklı kılmıştır (Deniz, 2014, s. 186).

“Sığınmacı”, göç literatüründe sıklıkla karıştırılan kavramlar arasında yer almakta ve aslında “mülteci olarak kabul edilmek üzere başvuru yapmış ancak henüz kabul edilmemiş kişiler” olarak tanımlanmaktadır. 6458 sayılı Kanunun 62. maddesinde “şartlı mülteci” tanımı da yapılmaktadır. Bu tanımda yukarıda yer alan mülteci tanımının önüne “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle...” kalıbı getirilmiştir. Söz konusu kanunun 63. maddesinde “ikincil koruma” tanımı da yapılmıştır:

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilmeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde, ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya

muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”

6458 sayılı Kanun’da uluslararası koruma sisteminin yanı sıra “geçici koruma” adlı bir statü de yer almaktadır. Kitlemel göç durumlarında, devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, acil bir şekilde belirli haklar sağlamayı hedefleyen bu koruma şekli, Suriyeliler düşünülerek hazırlanmıştır.

2. Tarihsel Çerçeve: Türkiye ve Göç Alan Ülke Olma Durumu

1980’li yıllarda küreselleşme olgusu ile birlikte Türkiye’de yaşanan göç trafiği değişmiş ve göç veren ülkeden göç alan ülke konumuna geçiş yaşanmıştır. Bu süreçte küreselleşme olgusunun yanı sıra komşu ülkelerde cereyan eden politik olaylar ve kitle iletişim araçlarında ve teknolojiye yaşanan gelişmeler de önemli rol oynamıştır (İçduygu vd., 2014, s. 46).

Türkiye tarihin her döneminde göç alan bir ülke olmuştur ve bu göçler genel itibariyle çevre ülkelerde yaşayan Türklerin veya Türk kimliğine kolay uyum sağlayacak kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak son yıllarda, geldiği ülke, etnik köken ve geliş amacına göre çeşitlilik gösteren ve daha çok “yabancı” olarak nitelendirilen göçmen grupların akımlarına sahne olmuştur (Ünal, 2009, s. 70).

Yoğun olarak Avrupa ülkelerine misafir göçmen gönderen Türkiye’nin son otuz yılda “göç alan bir ülke” haline gelmesini tetikleyen birden çok neden vardır. Bunlardan ilki ve en önemlisi, komşu ülkelerde yaşanan politik ve ekonomik çalkantılardır. Özellikle, Afganistan, İran ve Irak’ta yaşanan çözümler sonucunda binlerce insan Türkiye’ye göç etmiştir. Bu insanların Türkiye’yi tercih etmesindeki en önemli etken, Türkiye’nin Asya ve Avrupa arasında köprü vazifesi görmesi ve bu grupların üçüncü ülkelere geçiş için Türkiye’yi transit ülke olarak kullanmalarındır (Ünal, 2009, s. 71).

Türkiye’nin göç alan ülke konumuna gelmesi farklı özellikler taşıyan dört ayrı dönemde incelenebilmektedir (İçduygu, 2015, s. 281): İlk dönem İran Devrimi sonrasını içine alan 1979-1987 yıllarıdır ve bu dönem ‘ortaya çıkış dönemi’ olarak adlandırılmaktadır. Olgunlaşma dönemi olarak adlandırılan ikinci dönem ise 1988-1993 tarihlerinde 600.000 Iraklı Kürt’ün gelişini ifade etmektedir. Doygunluk dönemi Ortadoğu’dakilere ek olarak Afrika ve Asya’dan gelenlere tanıklık edilen 1994-2000 tarihlerini kapsamaktadır. Kurumsallaşma dönemi ise 2001 yılından günümüze kadar olan süreci içermektedir. Söz konusu mülteci gruplarının ortak özelliği, Türkiye’yi transit ülke olarak kullanıp Avrupa’ya geçmiş olmalarıdır. (Kara ve Korkut, 2016, s.157).

Son yıllarda göç denildiğinde akla ilk olarak Suriyeliler gelmektedir. Suriyelilerin ülkelerinin içinde bulunduğu durumdan ötürü gerçekleştirdiği göç hareketleri diğer kitlemel akınlardan birçok özellik bakımından farklılaşmaktadır. İlk fark, Suriyelilerin göçünün daha geniş bir zamana yayılmasıdır. İkinci olarak, Türkiye, Suriye’deki çatışmalarda istemeden de olsa taraf olmuştur ve bu nedenle bu

kitlenin göç hareketiyle ilgili inisiyatif almak zorunda kalmıştır. Son fark ise Türkiye'nin gelen bu mültecilere dini kimlik tabanlı bakması ve açık kapı siyaseti izlemesinde görülmektedir (Kirişçi ve Karaca, 2015, s. 308).

Tüm bu düzenli ve düzensiz yaşanan göç hareketleri Türkiye'nin; siyasi, ekonomik ve sosyolojik özellikleri üzerinde oldukça etkilidir. Uluslararası göç hareketliliğine bakıldığında diğer ülkelerin çoğunlukla göçlere yönelik kısıtlayıcı konumlar alma yolunu seçtikleri görülmektedir. Türkiye ise son otuz yıldaki dönüşümü de göz önünde bulundurarak göç konusuna ilişkin yeni politikalar üretme çabası göstermektedir (Kartal ve Başçı, 2014, s. 277). 1994 İltica Yönetmeliği, 2003 Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, 2005 İltica ve Göç alanındaki Türkiye Ulusal Eylem Planı ve 2006 İskân Kanunu Türkiye'de göçe yönelik bakış açısını, değişime olan eğilimi ve direnme noktalarını göstermeleri açısından önemli metinlerdir (İçduygu vd., 2014, s. 60).

3. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Taşra Uzantıları (İl Göç İdareleri)

Türkiye'de göç olgusuna ilişkin tablonun karmaşıklaşması ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bu bağlamda yetersiz kalması, göç ve göçmen işlemleri konusunda hizmet verecek müstakil bir birimin ortaya çıkarılmasını zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluktan hareketle 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkarılmıştır. 04.04.2013'te TBMM'de kabul edilen ve 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe giren 6458 sayılı Kanun'un 103. maddesinde GİGM'in kuruluşu düzenlenmiştir.

“Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalışları, Türkiye'den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.”

İlgili kanunun 104. maddesinde yer alan GİGM'in görev ve yetkileri şunlardır:

- Göç alanına ilişkin, mevzuatın ve idari kapasitenin geliştirilmesi, politika ve stratejilerin belirlenmesi konularında çalışmalar yürütmek ve Bakanlar Kurulunca belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını izlemek ve koordine etmek;
- Göç Politikaları Kurulunun sekretarya hizmetlerini yürütmek, Kurul kararlarının uygulanmasını takip etmek;
- Göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek;
- 5543 sayılı İskân Kanununda Bakanlığa verilen görevleri yürütmek;
- İnsan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek;
- Türkiye'de bulunan vatansız kişileri tespit etmek ve bu kişilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek;

- Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek;
- Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek;
- Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tedbirler geliştirmek, alınan tedbirlerin uygulanmasını takip etmek;
- Kamu kurum ve kuruluşlarının göç alanına yönelik faaliyetlerinin programlanmasına ve projelendirilmesine yardımcı olmak, proje tekliflerini değerlendirmek ve onaylamak, yürütülen çalışma ve projeleri izlemek, bu çalışma ve projelerin uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesine destek vermek
- Genel Müdürlük, görevleriyle ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla yetkilidir.
- Genel Müdürlüğün bu Kanun kapsamındaki her tür bilgi ve belge talebi, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından geciktirilmeden yerine getirilir.

Öte yandan 6458 sayılı Kanun'un 109. maddesinde GİGM'in ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde taşra teşkilatı kurmaya yetkili olduğu yer almaktadır. Yasal dayanağını bu maddeden alan göç idaresi taşra teşkilatlarının kuruluş, görev ve çalışma ilkeleri 14.11.2013 tarihli 28821 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikte belirlenmiştir. "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği" isimli bu metnin 4. maddesinde her il ve ilçede ilgili mevzuat uyarınca müdürlükler kurulacağı yazmaktadır. Aynı maddenin 3. fıkrasına göre Kanun ve ilgili diğer mevzuatın öngördüğü iş ve işlemler illerde, valiliğe bağlı olarak görev yapan il göç idaresi müdürlüğü, ilçelerde ise kaymakamlığa bağlı olarak görev yapan ilçe göç idaresi müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Ayrıca geri gönderme merkezi, kabul ve barınma merkezi ve insan ticareti mağdurları sığınma evleri, müdürlüklere bağlı alt birimler olarak ifade edilmektedir.

Yönetmeliğin 5. maddesinde yer alan il göç idaresi müdürlüklerinin görevleri ise şunlardır:

- Düzenli ve düzensiz göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek;
- Uluslararası korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek;
- Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek;
- 5543 sayılı İskân Kanunu kapsamında Genel Müdürlükçe belirlenen görevleri yürütmek;
- İnsan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek;
- Vatansız kişilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek;
- Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek;

- Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yaparak bu alanda koordinasyonu sağlamak;
- Yabancılar, uluslararası koruma başvuru veya statü sahipleri ile vatansızlar ve insan ticareti mağdurlarının kendilerine mevzuat kapsamında tanınan haklara erişimini sağlamak amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmak;
- Kanunda öngörülen kurul ve komisyonların aldığı kararların uygulanması amacıyla çalışmalar yapmak;
- Kamu kurum ve kuruluşlarının göç alanına yönelik faaliyetlerine destek vermek ve bu faaliyetlerin sonuçlarını takip etmek, proje tekliflerini Genel Müdürlüğe sunmak;
- Görev alanlarıyla ilgili konularda üniversiteler, mahalli idareler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörle iş birliği yapmak;
- Genel Müdürlük göç araştırmalarına destek vermek;
- Kanun kapsamında işlem görenlerin kişisel verilerini ilgili mevzuata ve taraf olunan uluslararası anlaşmalara uygun olarak almak, korumak, saklamak ve kullanmak;
- Kanun ve diğer mevzuatla il müdürlüğüne verilen görev alanıyla ilgili verileri toplamak ve analiz etmek;
- İlde bulunan insan ticareti mağdurları sığınma evi, geri gönderme ile kabul ve barınma merkezlerinin iş ve işleyişine ilişkin Genel Müdürlükçe verilecek görevleri yapmak;
- İl müdürlüğünün işleyişi ve personeliyle ilgili düzenleyici tedbirleri almak ve uygulamak;
- Genel Müdürlüğün görev alanıyla ilgili iş ve işlemlerden dolayı Genel Müdürlük veya taşra birimleri husumetiyle açılan ve il müdürlüklerine intikal eden yargı mercilerindeki davaları ikame, takip ve müdafaa ile icra dosyalarını takip etmek;
- Geri gönderme merkezleriyle ilgili olarak; düzensiz göçmenlerin geri gönderme merkezine giriş işlemlerini yapmak, geri gönderme merkezinin kurallara uygun şekilde işleyişini sağlamak, geri gönderme merkezlerindeki sınır dışı edilecek yabancılarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek, yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetlerinin ücretsiz verilmesini sağlamak, yabancıya; yakınlarına, notere, yasal temsilciye ve avukata erişme ve bunlarla görüşme yapabilme, telefon hizmetlerine erişme imkânını sağlamak, yabancıya; ziyaretçileri, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisiyle görüşebilme imkânını sağlamak, çocukların yüksek yararını gözetmek, aileler ve refakatsiz çocukların imkânlar ölçüsünde ayrı yerlerde kalmaları için uygun ortam hazırlamak, çocukların eğitim ve öğretimi konularında ilgili birimle

işbirliği yapmak, geri gönderme merkezini ziyaret etme izni verilen kurum veya kuruluşların ziyaretlerini sağlamak;

- Kabul ve barınma merkezleriyle ilgili olarak; uluslararası koruma başvuru veya statü sahipleriyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek, bu kişilerin merkezlerin kapasitesine bağlı olarak barınma, iâşe, sağlık, sosyal ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak, merkezde barınanlarla ilgili sevk/takip ve merkezler arası koordinasyonu sağlamak, merkezin iyileştirilmesine yönelik gerekli çalışmaları koordine etmek;

- İnsan ticareti mağdurları sığınma evleriyle ilgili olarak; insan ticareti mağdurlarının sığınma evine giriş işlemlerini koordine etmek, insan ticareti mağdurlarının sığınma evinde barınmasını sağlamak, sağlık hizmetlerine, psikolojik desteğe, sosyal hizmet ve yardımlara, hukuki yardıma, eğitim ve öğretime, mesleki eğitim ve işgücü piyasasına ve diğer uygun görülen hizmetlere erişimini temin etmek, insan ticareti mağdurlarının bu alanda faaliyet gösteren ilgili sivil toplum kuruluşları ile uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanabilecek danışmanlık hizmetlerine erişimini temin etmek, insan ticareti mağduru çocuk ise 3.7.2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun yetkili ve görevli kıldığı makam veya merciiler ile iletişime geçmek, insan ticareti mağduru yabancı ise tercüme hizmeti sağlanması, vatandaşı olduğu ülkenin büyükelçiliği veya konsoloslughuna, rızası halinde bilgi verilmesi, vatandaşı olduğu ülke büyükelçilik veya konsolosluk yetkilileriyle görüşme imkânı tanınmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek, vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkeye gönüllü olarak geri dönmek isteyenlerin güvenli geri dönüşlerinin yapılmasına ilişkin iş ve işlemleri kolluk ve ilgili makamlarla koordine içinde yürütmek;

- Genel Müdürlükçe verilecek diğer görevleri yapmak;

İlgili yönetmelik çerçevesinde örgütlenen ve 81 ilde Valiliklere bağlı olarak görev yapan il göç idarelerinin misyonu, uluslararası koruma başvurusunda bulunan, insan ticareti mağduru olan ve ülkemize uyum sağlamaya çalışan yabancılar başta olmak üzere tüm yabancıların iş ve işlemlerini, insan odaklı politikalar geliştirerek çözmeye çalışmaktır.

GİGM, taşra görevlerini 6458 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca yapılan protokol ile Emniyet Genel Müdürlüğünden devralmıştır. Devir, 18.05.2015'te 81 ilde eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Devirle birlikte İl Emniyet Müdürlüklerinin Yabancılar Şube Müdürlüklerince yapılan yabancılarla ilgili bütün işlemler İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yürütölmeye başlanmıştır.

4. Araştırmaya İlişkin Bilgiler

4.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmanın amacı; Türkiye'nin göç konusuna ilişkin politikalar üretme çabasının bir ürünü olan il göç idaresinin etkinliğini, hizmet ettikleri göçmenlerden elde edilen veriler aracılığıyla ortaya koymaktır. Bu amaçla Trabzon ilinde il göç idaresine gelen yirmi bir göçmenle derinlemesine mülakat yöntemi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler il göç idaresi tercümanı ve Türkçe bilen göçmenler aracılığıyla yapılmış ve bir görüşme ortalama yirmi dakika sürmüştür.

4.2. Araştırmanın Evreni

Araştırma evreni, Trabzon İl Göç İdaresi Müdürlüğünün hizmet alanından oluşmaktadır. 6458 sayılı Kanun çerçevesinde kurulan Trabzon İl Göç İdaresi Müdürlüğü, 18.05.2015 tarihinden itibaren yabancıların iş ve işlemlerini İl Emniyet Müdürlüğünden devralarak 1 il göç idaresi müdürü, 7 il göç uzman yardımcısı, 1 avukat, 2 veri hazırlama ve kontrol işletmeni ile yürütmektedir.

GİGM tarafından; illerdeki iş yoğunluğuna göre yapılan gruplandırmada B kategorisinde yer alan Trabzon İl Göç İdaresi Müdürlüğünde 8 çalışma grup başkanlığı (ÇGB) bulunmaktadır:

- Araştırma, İstatistik-Projeler ÇGB
- Düzenli Göç ÇGB
- Düzensiz Göç ÇGB
- Hukuk İşleri ÇGB
- İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma ÇGB
- Uluslararası Koruma ÇGB
- Uyum ve İletişim ÇGB
- Yönetim-Destek Hizmetleri ÇGB

Trabzon İl Göç İdaresi Müdürlüğünün temel amacı, mültecilerin hayata tutunmaları ve şehre uyum sağlamalarıdır. Bu amaç doğrultusunda, çeşitli paydaşlarla (Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Halk Sağlık Müdürlüğü, Halk Eğitim Müdürlüğü vb.) faaliyetler yürütmektedir. Türkçe dil kursları, beceri kursları, çocukların eğitim-öğretime kazandırılması, sosyal yardımlar, kültürel ve sanatsal etkinlikler bu bağlamda ifade edilen faaliyetlere örnek gösterilebilir.

Trabzon'da il göç idaresinin hizmet alanında bulunan yabancıların hukuki statülere göre kategorize edilmesinde üç grup ön plana çıkmaktadır:

- İkamet İzni
- Uluslararası Koruma
- Geçici Koruma

İkamet izni sahipleri, geçerli pasaportları bulunan veya pasaport yerine geçen belge ile ülkemize giriş yapan yabancıları ifade etmektedir. Bu kategorinin çoğunluğunu öğrenciler oluşturmakta, ayrıca kısa ve uzun dönem ikamet izni alan aileler ve insan ticareti mağdurları da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Trabzon'da 126 farklı ülkeden yaklaşık 3200 ikamet izni sahibi bulunmaktadır.

Çoğunluğunu Azeri, Suriyeli, Gürcü, Afgan, İranlı ve Rusların oluşturduğu bu kategorinin Trabzon'daki yabancılar arasındaki oranı %38'dir².

Uluslararası Koruma; ırkı, dini, taabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağını düşündüğü için ülkesinin dışında bulunan, bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade etmektedir. Trabzon'da 3168 kişi uluslararası koruma kapsamında bulunmaktadır. Bu kategorideki yabancıların %74'ü Afganlardan oluşmaktadır. Afganların göç etmesinde etkili olan unsurlar; güvenlik sorunları, etnik grup çatışmaları, işsizlik ve İran'ın Afganlara yönelik politikaları şeklinde özetlenebilir. Ayrıca uluslararası koruma statülü yabancıların sayısı, Türkiye'de ulusal çapta Irak-İran-Afganistan şeklinde sıralanırken, Trabzon'daki sıralama Afganistan-İran-İrak şeklindedir. Bu durumun oluşmasında Trabzon'da faaliyet gösteren Afganistan Hazaraları Derneğinin rolü büyüktür. Uluslararası koruma statüsündeki yabancıların %13'ünü oluşturan İranlıların göç etme nedenlerinde başı İran'daki katı rejim çekmektedir. Çeşitli politik nedenlerin ve baskı korkusunun yanı sıra, İran rejiminin din değiştirmeye yönelik yaptırımları itici neden olarak ifade edilebilir. Bu kategorideki çoğunluk sıralamasında üçüncü olan Iraklıların oranı %9'dur. Güvenlik sorunu ve mezhep çatışması bu kesimin göç etmesinde en etkili etkenlerdir. Son olarak uluslararası koruma statüsündeki yabancıların Trabzon'daki toplam yabancılar arasındaki oranı %37'dir.

Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanan, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılar yönelik bir yasal kalış hakkı türüdür. Türkiye'de özellikle Suriye uyruklu yabancılar ile anılan bu izin türü kapsamında Trabzon'da 1998 geçici koruma statülü yabancı (Suriyeli) bulunmaktadır. Bu rakamın toplam yabancı sayısına oranı ise %25'tir.

Kurulduğu tarihten itibaren Suriyelilerle özdeşleştirilen GİGM ve il göç idareleri, sanılanın aksine, birçok farklı statü ve uyruktaki göçmenlerin iş ve işlemlerinin yürütülmesinde faaliyet göstermektedir. Nitekim Trabzon'daki göçmen kompozisyonuna bakıldığında, Afganların sayısı göze çarpmakta ve göç teşkilatının yalnızca bir uyuşma yönelik hizmet verdiği tezi çürümektedir.

4.3. Araştırmada Elde Edilen Bulgular

4.3.1. Demografik bulgular

Araştırma kapsamında 12 kadın ve 9 erkek sığınmacı ile görüşülmüştür. Görüşmecilerin yaş aralığı, 28-43 arasında değişmektedir. Eğitim durumları okuma yazma bilmeyen ile lisansüstü eğitim arasında değişmektedir. 14'ü evli iken, 6'sı bekâr, 1'i duldur. 5 Afganlı, 12 Suriyeli, 3 İranlı, 1 Iraklı ile görüşülmüştür. Göç etme süreleri 2 ay ile 5 yıl arasında değişmektedir. Trabzon'u tercih etme nedenlerinin genel olarak akraba-tanıdık tavsiyesi olduğu gözlemlenmiştir.

² İkamet izni sahipleri kategorisi araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

4.3.2. Göç Sürecine Dair Bulgular

Görüşmecilere göçten önceki yaşantıları ve göç kararını nasıl aldıklarına dair sorular yöneltilmiştir. Afgan ve Suriyelilerin ülkelerindeki savaşı, İranlıların bireysel can güvenliklerinin olmamasını ve Iraklı sığınmacının ise iş ve ülke vatandaşlığı amaçlı göç kararı aldığı gözlemlenmiştir. Göç kararını nasıl aldıklarını ise şu şekilde ifade etmişlerdir;

“Afganistan’da savaş var. İntihar saldırıları çok. Abim şehit oldu. Okul yok. Ben anneyim, anne olarak çocuklarımın iyi bir geleceği olması için göç kararı aldım.” G.3

“Evliliğimde yaşadığım sorunlar sebebiyle eşimden boşanmak istedim ancak eşim beni ölümle tehdit etti. Şiddet gördüm ve kaçmak zorunda kaldım. Öldürmeye çalışıyordu beni. Oğlum kaçırıldı. Şehir değiştirdim ancak yine buldu beni. Dışarı çıkamıyordum. Ablamın evinde 10-15 gün saklandıktan sonra oğlumla birlikte Türkiye’ye göç ettim.” G.2

“Bir firma ile anlaşmam vardı. Çalıştığım firma aracılığıyla geldim yani. Ancak geldikten sonra firma kapandı. Ama ben burayı çok sevmiştim. Dönmek istemedim.” G.5

“Ben Haseki şehrindeydim. Ziraat mühendisliği okuyordum ve polislik yapıyordum. Savaş çıktığında biliyorsunuz tüm karşı gelenleri işten çıkarttılar. Deyrizor’a geçtim orda da DAESŞ geldi. DAESŞ eğitilmiş, üniversiteli kimseyi istemiyor. Kafamdan vuruldum ve Şanlıurfa’ya hastaneye getirildim. İyileştikten sonra gidip ailemi aldım ve buraya geldim.” G.11

Görüşmecilere göç ettikten sonra Türkiye’de yaşadıkları sorun ve sıkıntılar sorulmuştur. Genel olarak dil bilmemekten kaynaklı sorunlar yaşayan sığınmacılar, maddi kaynaklı sorunlar, çalışmama gibi sorunlarla da karşılaştıklarını dile getirmişlerdir.

“Dile getirilemeyecek zorluklar yaşadım. Hala da yaşıyorum. Dil sorunu nedeniyle iş bulamıyoruz. Bu nedenle de maddi sıkıntılar yaşıyoruz. Borçlarımız da var.” G.1

“Eşim hasta, ameliyat olması gerekiyor. Çok zor iş bulup, çok zor çalışıyor. Bir ev sattık onun parası ile geçinmeye çalışıyoruz.” G.3

“Antep’te çok sıkıntılar yaşadık. Kalabalıktan ve Suriyelilerin yoğun olması sebebiyle insanlar bıkmış vaziyette ve bize çok kötü davranıyorlar. Haklılar. Ancak yine de hakareti hak etmiyoruz. Siz bizi misafir olarak kabul ettiniz en azından misafire davranır gibi davranabilirsiniz. Zorumuza gidiyor. Yanlış yapan insan elbette var ama beş parmağın beşi bir mi?” G.12

“Kadın olarak Trabzon’da yaşamak noktasında zorlandım. Burada hiç tanıdığım yok. Bir otelde iş buldum ancak burada bir kadının otelde çalışması iyi değil. Maddi sıkıntı yaşıyorum o yüzden.” G.2

“Çok fazla anlatılacak sıkıntıyla karşılaşmadık açıkçası. Burada doğum bile yaptım kötü hiç bir şey ile karşılaşmadım.” G.13

“Hastaneler ve ilaçlar çok pahalı, maddi açıdan zaten sıkıntılarımız var.”

G.5

Göçmenlere yaşadıkları sıkıntıları aşmada Türkiye’de en çok hangi kurumlara başvurdukları sorulduğunda genel itibariyle şöyle bir sıralama yaptıkları gözlemlenmiştir;

“Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (ASAM), İl Göç İdaresi, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Valilik”.

4.3.3. Kuruma Dair Sorular

Görüşmecilere kurumdan aldıkları hizmetlere ilişkin yöneltilen sorulara şu cevaplar alınmıştır;

“Kayıt yaptırdık. Kimlik verdiler. Trabzon dışına çıkmak için izin belgesi veriyorlar. Bunların dışında kurumlar arası yönlendirici, aracı oluyorlar. Çocuklara eğitim, öğretim hizmetleri yönlendirmeleri yapılmadı. Sağlık hizmetleri ile ilgili bir yönlendirmede almadık.” G.1

“Çocuklarımın okula yazılmasında yönlendirme yaptılar. Sağlık hizmetlerine yönlendirme yapıldı.” G.3

“Yüz yüze görüşme yapıldı. Kayıt, izin belgeleri ve sağlık sebepli işlem yapıldı.” G.4

“Kimlik çıkarttım, kayıt yaptırdım. Sigortalarımız açıldı, hastanelerden yararlanabiliyoruz.” G.6

Kurum personeli davranışlarının nasıl olduğu sorulduğunda ise genel olarak hepsinin, kurum personelinden memnun olduğu gözlemlenmiştir.

“Kurum personelinden tamamen memnunum. Güler yüzlü ve yardımseverler.” G.3

“Antep’te iken kurumun yoğunluğundan personelin davranışları da pekiyi değildi. Ancak Trabzon’da personel çok ilgili ve yardımsever.” G.12

Kurum hizmet ve faaliyetlerinden haberdar olup olmadıkları konusundaki sorulara verilen cevaplar, uluslararası koruma statüsündeki yabancıların (Afgan, Irak ve İran) kurumla iletişimlerinin daha iyi olduğu sonucunu göstermektedir. Suriyeliler ise genel olarak kurum faaliyetlerinden haberdar olamadıklarını, birtakım hizmet ve faaliyetleri kuruma gittiklerinde tesadüfi olarak öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Söz konusu kurumdan hizmet alan göçmenler olarak kurumun yapması gerekenlere ilişkin örnekler istendiğinde ise şu cevaplara rastlanılmıştır;

“Kurum genel olarak iyi bir hizmet vermekte ancak şikâyet olarak algılanmazsa şunları söylemek istiyorum. Personelin bilgi vermesi gerekiyor. Ancak personel bilgi konusunda eksik ve bu da işlemlerimizin aksamasına ve gecikmesine neden olmakta. Ben bu bilgi eksikliği yüzünden hem vakit hem de para kaybettim. Bence kurum, personeline yeterli bilgi sağlamak için kurslar düzenlemeli. İşleri ile

ilgili donanım sahibi olmaları sağlanmalı. Bir göçmeni nasıl yönlendirmeleri gerektiğini bilmeliler.” G.4

“Kurumların tercümanlara ihtiyaçları var. Suriyeli sayısı her geçen gün artmakta bu nedenler kurumdaki personel sayısı az ve yetersiz kalmakta. Bu kurumlarda Suriyeliler çalıştırılabilir. Onlar hem kendi halklarının dilinden anlar hem halinden. Birçok problemin üstesinden böylece de gelinebilir. Ayrıca yaptığım iş dolayısıyla biliyorum ki, şuan Suudi Arabistan’da da işler karışıyor, son aldığı kararlardan sonra oradan da gelecektir daha. Böyle bir durumda, onlar hep tatile geldikleri Trabzon ve İzmir’i bilirler ve bu iki şehre akın edeceklerdir. Trabzon’un personel sayısını arttırması şart.” G.12

“Bir göçmen ilk olarak göç idaresine başvurur. Burada onlara nerde kalınır, nasıl geçinilir, buranın kültürü, yaşantısı ile ilgili bilgiler verilmeli. Bunun yanı sıra birde kurumda tercüman olmalı. Tercüman yokken ben iki kelimeyi çevirmesi için gidip parayla tercüman getiriyordum. Bu sıkıntı tabii.” G.20

Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşıldığı üzere il göç idareleri, göçmen için bir ilde başvurulmuş ilk yer özelliği taşımaktadır. Bu nedenle söz konusu kurumlar göçmenler açısından büyük önem ve anlam taşımaktadır.

Sonuç

Komşu ülkelerinde son yıllarda yaşanan gelişmeler, Türkiye’yi de derinden etkilemiş ve beklenmedik kitlesel göçlerle karşı karşıya bırakmıştır. Türkiye’ye aniden gelen ve sayıları gün geçtikçe artan göçmenlere yönelik etkin bir göç politikası oluşturmak bu bağlamda zorunlu hale gelmiştir. Bu zorunluluğun bir ürünü olarak GİGM ve ona bağlı taşra teşkilatları (il göç idareleri) kurulmuştur. Çalışmada il göç idaresinin etkinliği göçmenlerin görüşleri üzerinden Trabzon ili özelinde tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde, savaş sebebiyle zorunlu ve ani göç eden bireylerin maddi sorunların yanı sıra dil bilmemekten kaynaklı birçok sorunla karşı karşıya kaldıkları gözlemlenmiştir. Trabzon İl Göç İdaresinin bu bağlamda Halk Eğitim Müdürlüğü ile ortaklaşa düzenlendiği Türkçe dil kursları ile bu sorunun aşılması için çaba gösterildiği söylenebilir.

Öte yandan, herhangi bir sorun anında en sık başvurulmuş kurumların hangileri olduğuna ilişkin cevaplarda, görüşmeci uyruğuna göre farklılıklar tespit edilmiştir. Suriyelilerin genel olarak sorunları aşmada kurumlara başvurmadıkları gözlemlenmiş, hatta çoğunluğu bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Afganların ise herhangi bir sorunla karşılaştıklarında ilk olarak ASAM’a başvurdukları gözlemlenmiştir. Ancak bu bulgular, Suriyelilerin bir sorun yaşamadan şehre kolay bir şekilde entegre oldukları anlamına gelmemektedir. Nitekim kurum personeliyle yapılan görüşmelerde, uluslararası koruma statüsündeki Afgan, Irak ve İranlılara kolay ulaşıldığı ancak geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ulaşma konusunda sorun yaşandığı bilgisine ulaşılmıştır.

Söz konusu göçmenler, il göç idaresinden aldıkları hizmetleri; kayıt yaptırmak, kimlik çıkartmak, kimlik yenilemek, şehir dışlarına çıkışlar için izin belgesi almak, bebekler için aşı yönlendirmesi almak, eğitim ve sağlık hizmetlerine

yönlendirilmek şeklinde sıralamış ve çoğunluğu bu hizmetlerden memnun olduklarını beyan etmişlerdir. Göçmenlerin Trabzon İl Göç İdaresi personelinin yaklaşım ve davranışlarından memnun oldukları, personeli yardımsever ve ilgili buldukları gözlemlenmiştir. Ancak genel olarak kurumun hizmet ve faaliyetlerinden haberdar olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda, Afganların dernekleşmeleri ve kendi içlerinde birlik olmalarından ötürü haberleşme ağlarının güçlü olduğu gözlemlenmiştir. Suriyeliler için böyle bir durumdan bahsetmek mümkün değildir. Bu sorunun yaşanmasında, kurumda kadrolu tercümanın bulunmaması ve interaktif bir göçmen haber platformunun il göç idaresi veritabanında inşa edilmemiş olmaması önemli rol oynamaktadır. Bu açıdan İngilizce, Arapça ve Farsça gönderilecek SMS ve maillerle, kurum hizmet ve faaliyetleri yabancılara duyurulabilir.

Görüşmeciler, genel olarak il göç idaresi ve personelinden memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Ancak bazı görüşmeciler, il göç idaresi personel sayısının yetersiz olduğunu, mevcut personelin yer yer bilgi ve donanım eksikliği yaşadığını ve bu durumun kendi hayatlarına olumsuz yansıdığını ifade etmişlerdir. Ayrıca kurumlardaki tercüman eksikliğine de vurgu yapmışlardır. Artan göçmen sayısı göz önünde bulundurulduğunda kurumlardaki tercüman sayılarının da artırılması yerinde olacaktır.

Görüşmelerden Trabzon İl Göç İdaresinin gelecekte karşılaşılabileceği olası bir riske ilişkin bilgiler de elde edilmiştir. Suudi Arabistan'daki politik gidişatın Suriye benzeri bir sürece yöneldiği ve böyle bir durumun yaşanması halinde Suudların yoğun olarak Trabzon'a akın edeceklerine ilişkin görüşlere rastlanılmıştır. Dolayısıyla Trabzon İl Göç İdaresinin bu ihtimali göz önünde bulundurması ve kurumdaki personel sayısını artırması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). Resmi Gazete. Tarih: 11.04.2013. Sayı: 28615.

Clarke, J.I. (1965). Population Geography. Oxford: Pergamon Press.

Demko, G.J., Ross, H.N. ve Schnell, G.A. (1970). Population Geography: A reader. New York: Hill Book Company.

Deniz, T. (2014). Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 18(1). 175-204.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği (2013). Resmi Gazete. Tarih: 14.11.2013. Sayı: 28821.

Hazan, C.J. (2012). Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler. G.I. Öner ve A.Ş. Öner (Eds.). Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar (s. 183-197). İstanbul: İletişim Yayınları.

İçduygu, A., Sirkeci, İ. ve Aydıngün, İ. (1998). Türkiye’de İç Göç ve İçgöçün İşçi Hareketine Etkisi. <http://works.bepress.com/sirkeci/16/>. (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

İçduygu, A. (2015). Türkiye’ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde “Transit Göç”. M.M. Erdoğan ve A. Kaya (Eds.). Türkiye’nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler (s. 277-292). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö.F. (2014). Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Oluşumlara. <https://mirekoc.ku.edu.tr>. (Erişim Tarihi: 04.07.2017).

Kara, P. ve Korkut, R. (2010). Türkiye, Göç, İltica ve Mülteciler. Türk İdare Dergisi. (467). 153-162.

Kartal, B. ve Başçı, E. (2014). Türkiye’ye Yönelik Sığınmacı ve Mülteci Hareketleri. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 12(2). 275-299.

Kirişçi, K. ve Karaca, S. (2015). Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011’de Türkiye’ye Yönelen Kitlesele Mülteci Akınları. M.M. Erdoğan ve A. Kaya (Eds.). Türkiye’nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler (s. 295-314). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Nerse, E. ve Türk, S. (2016). Suriyeli Mültecilerin Geçici Koruma ve Müstakbel Vatandaşlığına İlişkin Kaygılar. 1.Uluslararası Göç ve Kültür Sempozyumu Bildiri Kitabı (KIBATEK). 173-180

Sinha, B.R.K. (2005). Human Migration: Concepts and Approaches. Földrajzi Ertesito. (3-4). 403-414.

Trewarta, G.T. (1969). *A Geography of Population: World Pattern*. New York: John Wiley and Sons, Inc.

Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*. 6(3). 65-89

<http://trabzon.goc.gov.tr>. (Erişim tarihi: 05.07.2017).

<http://www.goc.gov.tr>, (Erişim tarihi: 02.07.2017).

<http://www.tdk.gov.tr/>. (Erişim tarihi: 18.06.2017).